

KÖRÖSFŐI K. ALADÁR: A ZEBEGÉNYI TEPLOM KIFESTÉSE MINT MŰVÉSZET-PEDAGÓGIAI FELADAT

Valamikor régen az volt szokásban, hogy az, aki festő akart lenni, beállott egy tapasztalt mesterhez inasnak — s annak oldala mellett, útmutatásai szerint, tanulta végig mesterségét. Kezdte festéktöréren és a technikai rész legelemibb dolgainak az elsajátításán. Láta mesterét áhítatos lélekkel követni a természet megnyilvánulásait s az ő ügyetlen keze megpróbálta ugyanolyan odaadással írni le a természetet. Láta, miként jön létre a művészi alkotás a feladat szabta korlátok között — tehát stílszerűen — az első vázlatól kezdve a sok céltudatos tanulmányon át a végső kidolgozásig — s mire őt is művészi feladat elé állította sorsa, már ismerte a megjárható út minden fázisát — tisztában volt a tervezés és a kivitel módjával egyaránt.

A mi időnkben — a nagy akadémiák korszakában — éppen a legtehetségesebb emberek többnyire azt tartják, hogy a művészetet egyáltalában nem lehet tanítani.

Igen ám, csak hogy azt a korszakot, amelyben az ifju legény oly híven és odaadással követte mestere tanítását, a művészetek klasszikus korszakának mondják — és mint elérhetetlen ideált állítják oda a modern művész elé.

Tehát itt mégis valami lappangó ellenmonddás van — az eredmények csak a jelenre nézve bizonyítanak a művészet tanításának lehetőségére és hasznos volta ellen.

Hol itt a baj?

Művészetet igenis lehet tanítani — csak tudni kell: mit és hogyan?

A rövidség kedvéért itt el nem sorolható okoknál fogva a középkori céhrendszert — az inas és mester viszonyát, ahol a tanulás mindig a legszorosabban összefüggött az élet követelményeivel — többé fel nem támaszthatjuk.

Ennek elmúlásával keletkeztek a művészeti akadémiák — s az egész művészeti tanítást egyszerre teoretikussá, elvonttá, vértelenné tették.

Valami általános, minden konkrét feladattól független, művészi formulák kieszelésével és derűre-borúra való alkalmazásával főmték tele a tanítványt — az anyaggal való becsületes foglalkozást pedig — amely minden technikának alapfeltétele — mint az elvont, esz-

ményi művészetnek csak mellékes járulékát, szinte megvetették.

Ezen bukott meg aztán a művészi tanítás.

Most már kezdjük belátni e végzetes tévedést és próbálunk rajta segíteni, amennyire lehet.

A céhrendszer korában fennállott teljes harmóniát visszaállítani nem tudjuk.

Ehelyett bifurkáltuk a tanítást. Külön tanítjuk a természet gondos megfigyelését, lemasolását — s vele az ifju formakincsének gyarapodását és külön ennek alkalmazását — mind nagyobb és érdemlegesebb feladatok kapcsán, arányban az ifju fejlődésével és tudásával.

A technikák megismerése és gyakorlása is lépést tart ezzel — a feladatok megoldásával együtt alakul ki és érik meg az ifju lelkében.

Tehát [szerint, amint az ifju halad, mindinkább konkrét, az életből merített feladatok felé billen a fősúly, amint hogy az iskolának nem is lehet más a célja, mint az, hogy végzett növendékeit megtanítsa arra, miképpen kell egy adott feladattal szemben elhelyezkedniök.

Természetesen mindenkire csak tudásához és tehetségéhez mért feladatot bízhatunk.

Ezen elvek szerint fogtunk tehát a zebegényi templom kifestéséhez.

Az idea lényegében csak egy agyban születhetik meg.

Az egész templom dekorációjának — mint ideának — megoldását tehát két év előtt végzett tanítványomra — és akkori tanársegédemre — Leszkovszky Györgyre — bízam. Neki kellett az egész templom színakkordját, a folt- és vonalelosztást — úgyszintén a figurális freskók kompozícióit — számos, kísérletező, kisebb vázlatokban megállapítani — úgyszintén az ornamentális részekhez is próbált vázlatokat készíteni. Ezeket a vázlatokat kapták kézhez ötödéves tanítványaim — Diósy Antal, Fábry Dezső, Gáspár Mór, Klosius Károly és Schindler Valér — s miután nekik a helyszínén a vázlatok jelentőségét és értelmét megmagyaráztam — és különösen hangsúlyoztam azt, hogy egy nagyobb-szabású dekoratív feladat megoldása első-sorban a színakkordnak — és néhány nagy-formabeli aránynak a megkeresésétől függ — amelybe aztán minden színbeli és vonalbeli részletet belé kell olvasztani és alája ren-

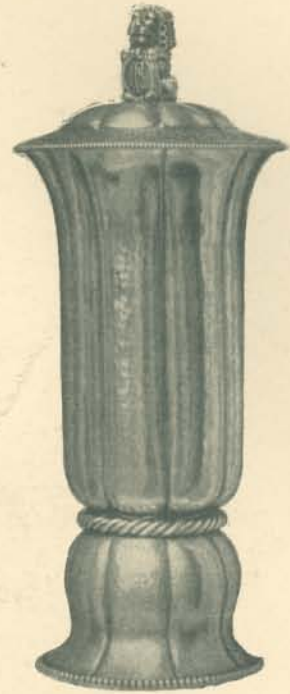
305.

Az itt és a következő 15 oldalon közölt képek ZITT A. R. az orsz. m. kir. iparművészeti iskola tanárának műveit ábrázolják. — 305. Megkezdett kőtanulmány, közvetlenül a kőtömbből faragva.

Die hier und auf den folgenden 15 Seiten reproduzierten sämtliche Werke sind Arbeiten des R. A. ZITT, Professor an der kön. ung. Kunstgewerbeschule in Budapest. — 305. Begonnene Steinstudie, unmittelbar aus dem Block gemeißelt.

306.

307.

308.

306. Ostyatartó, aranyozott ezüst, ékkövekkel. [Készült (1914) a tervező műhelyében. — 307—308. Ezüst emléksérlegek. (1913—14.) A két utóbbi királydíj.

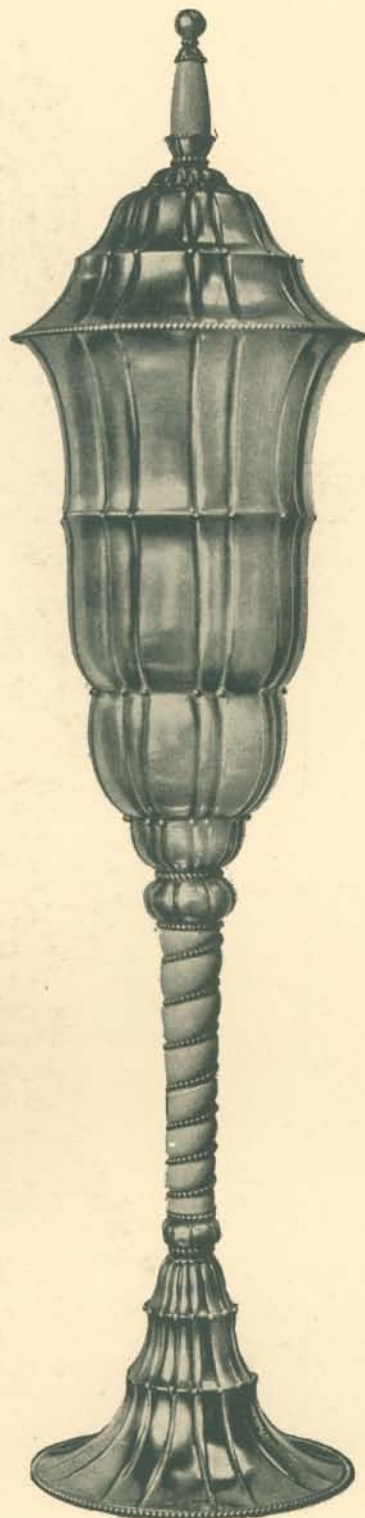
306. Ciborium (1914). Silber, z. Teil vergoldet, Elfenbein mit Rubin und Smaragd. — 307. Preispokal (1914). — 308. Preisbecher (1913). Ausführung in der Werkstatt des Entwerfers. Beide Königspreise.

309.

310.

311.

309—310. A Magyar Orsz. Állatorvos-Egyesület által az 1914. évi londoni állatorvosi kongresszusra felajánlott aranyérem. (Készült Pisani-féle eljárással.) — 311. A kárpáti túraút emlékerlege (1914).

309—310. Verdienstmedaille, gestiftet in Gold von dem ung. Veterinärverein dem Londoner Veterinär-Kongress 1914, dem verdienstvollsten Mitglied (Technik nach Pisani). — 311. Preispokal für die Karpathenfahrt 1914.

312.

317.

314.

313.

316.

315.

312—316. Egy iskolaépületre szánt majolika-reliefek vázlatai (1913). — 317. Majolika-mellszobortanulmány (1908).

312—316. Dekorative Majolika-Entwürfe für ein Schulgebäude (1913). — 317. Majolika Portrait-Studie (1908).

318.

322.

320.

325.

319.

321.

318—321. Majolika-reliefvázlatok egy villa hallja részére (1913). — 322—325. A Szent István nevű első magyar dreadnaught vízrebocsátásának emlékére készült érem (1914).

318—321. Dekorative Entwürfe für Majolika, bestimmt für die Hall einer Villa (1913). — 322—325. Medaille, negativ geschnitten. Erinnerungsmedaille an den Stappellauf des ersten ungarischen Dreadnaught St. István (1914).

324.

325.

326.

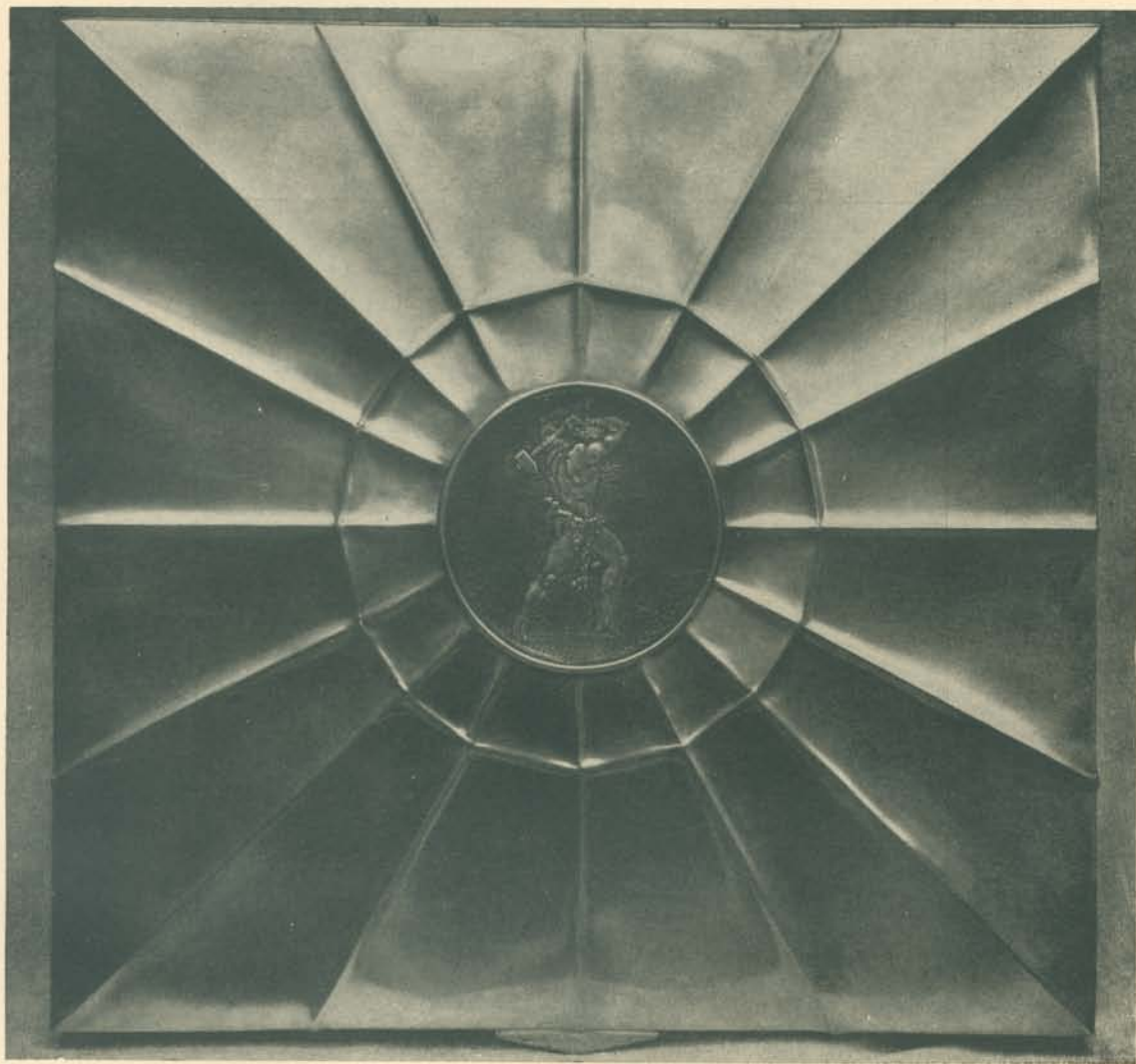
327.

324—325. Alacsony vízmedence közepére szánt élelnagyságú terrakotta-szobor vázlata (1909). — 326. Herakles-érem metszett negatív-mintája. — 327. Érem metszett negatív mintája (1914).

324—325. Lebensgrosser Entwurf für eine Brunnenfigur mit niederem Wasserspiegel, gedacht für die Mitte einer Hall (1909). — 326. Herakles-Medaille. Negativschnitt. — 327. Negativschnitt. Studie zu einer Medaille (1914).

328.

329.

328. Az egri érsek Pallium-lovakja. Domborított ezüst. —
329. Ezüst doboz fedele. A Ganz-gyár 1500 munkásá-
nak ajándéka Kornfeld báró részére. Készült a tervező
műhelyében.

328. Pallium-Dose des Erzbischofs von Eger. — 329. Deckel
einer silbernen Kasse. Gestiftet Herrn Baron Moriz
Kornfeld von 1500 Arbeitern der Ganz'schen Fabrik. Entwurf
ausgeführt in der Werkstatt des Entwerfers.

350.

351.

350. „Putto“. Egy kút alakjának feje (1908). — 351. Bambino di Fiesole. Arcképszobor, színes márványdarabokból, a szemek drágakőből készültek, a nyak szegélye arany (1910).

350. Köpfchen einer Brunnenfigur „Putto“ (1908). — 351. Bambino di Fiesole. Portrait aus farbigem Marmor zusammengesetzt, die Augen aus Edelsteinen; Halsabschluss Gold (1910).

332.

332. „Li-Tai-Po“-nak ajánlva. Elefántcsontból, ébenfából és smaragdból készült szobrocska. Alapzatát egy darab ezüstslemezből domborították. (Befejezetlen.) Készült a tervező műhelyében (1911).

332. An „Li-Tai-Po“. Köpfchen. Elfenbein, Smaragd und Ebenholz. Sockel, aufgezogen aus einer Silberplatte. (Unvollendet.) Ausgeführt in der Werkstatt des Entwerfers. (1911).

535.

535. Kifejezés tanulmány. Bronz (1915).

535. Ausdruckstudie. Bronze (1915).

534.

534. Római leány. Bronz (1912).

534. Römisches Mädchen. Bronz (1912).

335.

336.

337.

335. Arcképvázlat (1914). — 336. Pisani-féle technikával készült éremvázlat (1914). — 337. Relieftanulmány Donatello Dávidja nyomán (1908).

335. Portraitskizze (1914). — 336. Medaillენტwurf. (Technik nach Pisani. 1914). — 337. Nach dem David des Donatello, übertragen in Relief (1908).

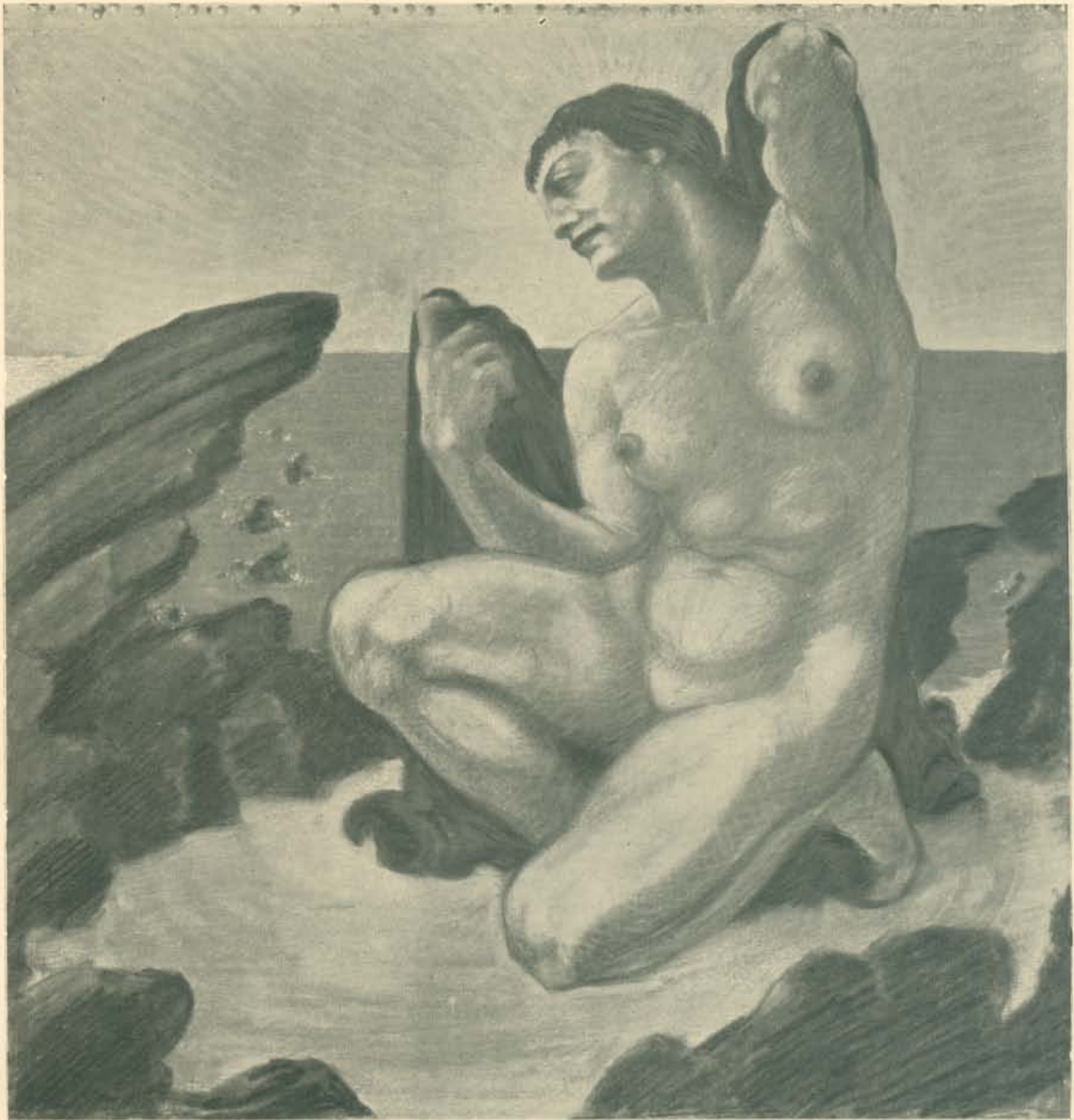
338.

339.

338. Párisi nő. Arcképtanulmány (1914). — 339. A dachauláp, a háttérben Münchennel. Zivataros hangulat. Szénrajz (1912).

338. Portraitstudie, Pariserin (1914). — 339. Gewitterstimmung über dem Dachauer Moor, mit München im Hintergrund. Kohlenzeichnung (1912).

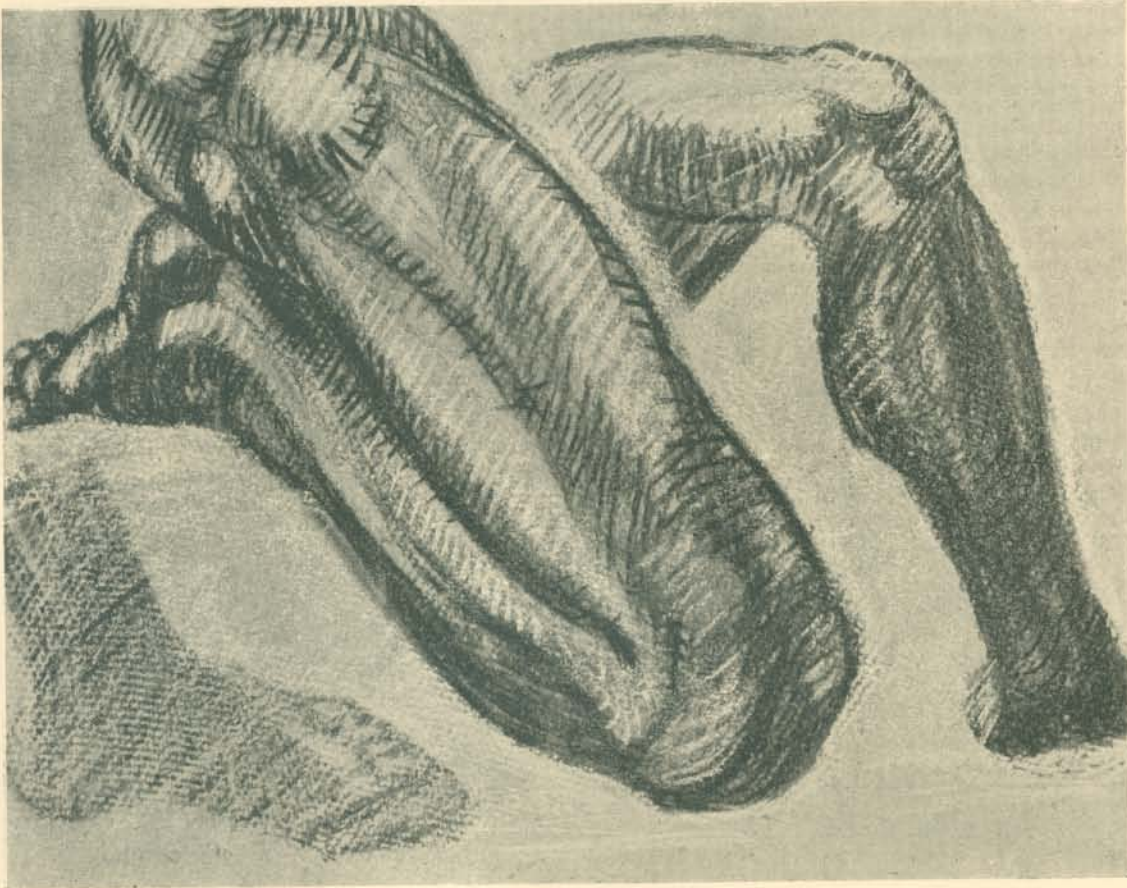
340.

340. Este. Zeneterembe szánt freskó vázlata (1914).

340. Abend. Skizze zu einem Freskobild für einen Musiksaal (1914).

311.

312.

341—342. Szénnel rajzolt tanulmányok (1914).

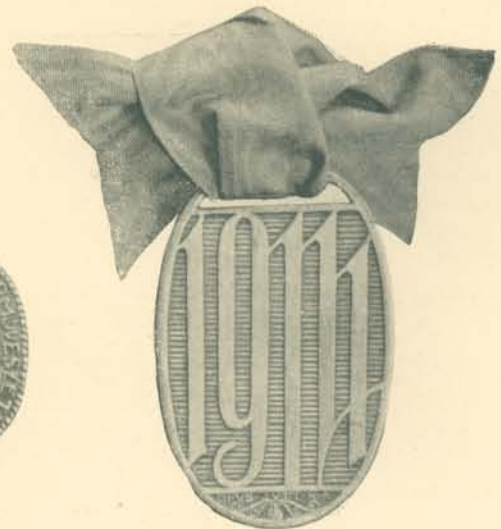
341—342. Kohlenstudien (1914).

343.

351.

341.

345.

350.

346.

347.

349.

348.

343—344. A Hadsegélyző-Bizottság emlékérmé. Kiadja a m. kir. honvédelmi minisztérium. Eredetijét acélba metszették. — 345—346. A Magyar Vöröskereszt érméi. Készültek ezüstben és sárgarézben. — 347—348. Az Augusta-alap javára kiadott emlék. Készült ezüstben és bronzban. 349. Zsírkőbe metszett negatív-minta. — 350. A „Kéve“ hadiérmeinek vázlata. — 351. Az iparművészeti Iskola hadikórházának jelvénye.

343—344. Medaille des ungarischen Kriegsfürsorgeamtes. Ausführung in Silber, Bronze mit Email. Herausgegeben vom ung. Landwehrministerium. — 345—346. Medaillen des ungarischen Rothen Kreuzes. — 347—348. Anhänger. Herausgegeben zu Gunsten des Augusta-Fondes. — 349. Specksteinnegativ. Originalguss. — 350. Kriegsmedaille des Kunstvereins „Kéve“. — 351. Abzeichen des Kriegsspitals der Kunstgewerbeschule.

delni — mondom : e szempontok örökös hangsúlyozása és praktikus demonstrálása mellett megkezdjük e vázlatok természetes nagyságú műhelyrajzokká, kartonokká való feldolgozását. Itt gyakran tapasztaltam azt, hogy tanítványaimnak nem tudtam eléggé meggyőzően okát adni egy-egy kifogásomnak vagy korrek-turámnak. Kellő tapasztalat híján ugyanis ők még semmiképen sem tudtak számolni azzal, hogy a műteremben megrajzolt karton hogyan fog a helyszínén hatni.

Tudtam azonban, hogy majd a kivitelnél magától derül ki minden. Azt is tapasztaltam néhányszor, hogy egynémely részletet az iskolában egyáltalában nem sikerült megoldanunk. S mikor aztán ugyanazzal a tanítvá-nyommal a helyszínén próbáltam megrajzolatni a dolgot, könnyen találta meg a kapcsolatot az ornamentális és az azt diktáló építé-szetí forma között.

Még a figurális kompozíciókba is sikerült így kielégítő összefüggést és harmóniát hozni.

Technikailag törekedtem arra, hogy — nem a templom érdekében, hanem didaktikai okokból — minél több festési eljárást alkal-mazzunk.

Az alárendeltebb ornamentális részeket egyszerű enyves festékekkel festettük ki — a fontosabb ornamentákat, a templom leg-nagyobb részét pedig a már sokkal nemesebb és tartósabb kasein-festékekkel. Végül a hat figurális képet friss vakolatra, igazi freskó-technikával. Nagy meglepetésemre szolgált itt, hogy ez a viszonylag igen nehéz, mert nagy diszciplinát igénylő, technika — nem okozott nagyobb nehézségeket tanítványaim-nak. Viszont be kell vallani azt is, hogy ez a technika a maga nemességével jórészt hozzájárult ahhoz, hogy e képek, amelyek 19—20 éves fiatal emberek által, tehát mégis csak hézagossal készültek, elfogadha-tókká váltak. A külső bejárást, amely az idő viszontagságainak leginkább ki van téve, Sgraffítóval díszítettük.

Úgy a vázlatok megtervezésénél, valamint a kartonok megrajzolásánál lehetőleg nem avatkoztam bele sok korrek-turával, de ipar-kodtam bele nem fáradni annak újból és új-ból való hangsúlyozásába, hogy néhány szín akkordjának, néhány vonal és foltbeli arány-nak a megkeresése és kiérlelése a fő — és hogy a részletet mindig és mindig alá kell rendelni — ez alá a nagy alap gondolat alá. Ezt aztán mindenképen próbáltam megokolni és megmagyarázni. A — kivitelnél a techni-kákat persze praktike mutattam meg — ezt szóval tanítani nem lehet. Különösen a fres-kónál az első héten a festési eljárás sokféle lehetőségét sorra mutogattam.

Tanítványaimnak kellett természetesen me-szelni, kaseint készíteni, festéket törni, patrón-t vágni stb. Pedagógiai céloom mindezzel, amint mondtam, az volt, hogy tanítványaim tanulják meg, mint kell egy feladatot megfogni, mint kell a lényegest keresni, a lényegtelenbe el nem botlani — összhangba hozni az adott architektúrát a tervezendő ornamentikával.

Tudom, hogy ezt elérni a legnehezebb dolog. Nem is vagyok hivatva magam megítélni, mennyire tudtunk haladni e cél megközelíté-sében. De úgy érzem, hogy már az is jelent valamit, ha e célt meg tudtam világosan mutatni tanítványaimnak és velük megértetni annak jelentőségét.

ÁBORÚS VILÁG

MŰVÉSZETET A KEGYELETHEZ!

A csodálatosan nagyszerű idők, melyeket megérvünk adatott, nemcsak a testi, de a lelki erőfeszítéseknek is hősies példái, szinte szomjuhosszúak a hozzájuk méltó kegyelefor-mákat. Ha majd a nagy viharok lecsillapultá-val a történelem számvetése fog következni, nemcsak az okok s eredmények fogják érde-kelni, de a hatások is, melyeket a kortársak-ból kiváltott. A kegyelet, a megilletődés, a hála, mindez akkor a világ hangulatainak mér-tékegysége lesz és abból, ami ezeket látha-tóan kifejezi, történetileg megszentelt doku-mentum. Ma még nem tartunk ott, hogy az ujjongó és fájdalmas érzésekhez, melyek az emberek millióit eltöltik, tisztult lélekkel tud-nánk teljesen egyértékű szimbolumokat al-kotni. De gondolkoznunk felettük már lehet is, kell is, mert ebben magában is felemel-kedés és megnyugvás van. Miképpen rója tehát le a magyarság annak a heroikus mun-kának emlékadóját, mellyel fiai, testvérei sok százezerszámba véreztek a nagy esztendőben? Erre a kérdésre igyekezett felelni az Ipar-művészeti Társulat érdemes alelnöke, Alpár Ignác műépítész, a Steindl-céh egyik minapi összejövételén. Esméje egyszerű, természetes és grandiózus. Abban összegeződik, hogy minden község minden templomának a falán vagy más alkalmas helyen, maradandó mű-vészi emlék hirdesse azoknak a hősöknek nevét, akik meghaltak a hazáért. Ott, ahol ennél föbbe telik, esetleg egy kőből emelt külön emlék, akár egy oszlop, egy pantheon, vagy egyéb terművészeti megoldás hirdesse szembevetően a művészet és a kegyelet kap-csolódását. Az első pillanatban nyersen, nagy kontúrokban odavetett gondolat megvalósítá-